

Forfatter: Falster, Christian

Titel: Udrag fra LÆRDOMS LYSTGAARD ELLER ADSKILLIGE DISCURSER TREDIE PART

Citation: Falster, Christian: "Lærdoms Lystgaard eller Adskillige Discursor", i Falster, Christian: *Lærdoms Lystgaard eller Adskillige Discursor*, udg. af JØRGEN OLRİK , 1919-20, s. 196. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-falster03-shoot-idm140486187092016/facsimile.pdf> (tilgået 27. april 2024)

Anvendt udgave: Lærdoms Lystgaard eller Adskillige Discursor

lære sig den correcteste Livsførelse. Han fik det Svar af hin blinde Olding: Min Søn *Menippe*, sagde han, jeg er sandelig ikke uvidende om, at Aarsagen til din Vildfarelse og din Tvivl er Philosophernes Letfærdighed, hvilke ingenlunde have samme Mening om de samme Ting. Men du skal dømme saalunde, at *Lægmændenes Liv er det bedste og forstændigste af alle. Kast derfor Vrag paa deres latterlige Spidsfindigheder og drag, saa længe du lever, ikkun Omsorg for dette ene, at du kan føre et behageligt og roligt Liv, smilende, ubekymret, og uden at køre dig om noget som helst.*«

Denne Historie befaldt ganske vist min Købmand overmaade meget, men da den dog ingenlunde kunde overtale ham til at aflade med at lovprise Lyksaligheden af de Lærdes Visdom, tog jeg, som jeg mindes, saalunde til Orde for at forsvare den gemene Mands Fornuft. »Jeg betvivler ikke,« sagde jeg, »at du kender vor Landsmand *Peder Syvs* meget nette liden Bog, som indeholder Danske Ordsprog. I denne anfører Forfatteren under Overskriften *Lærd*^s hint gamle Ord: *Christus leed aldrig meer end af de Lærde*. Tilvisse, et overmaade sandt Ord! — Men for nu at gennegaa de Lærdes højere Undervisningsfag, saa kalder jeg dig en langt lyksaligere *Theolog*, da du i de gudelige Ting næsten har lige saa ringe Indsigt som den gemene Almue, der undervises i sin Børnelærdom, da du med rent Sind gerne læser Bønners og Psalmers fromme Texter i Steden for academiske Disputationer, og troer trygget paa

den himmelske Sandhed, samt iøvrigt (jeg siger det ikke for Smigers Skyld) er en god Christen: jeg kalder dig, siger jeg, langt lyksaligere end en ærgerrig Professor, der foredrager hellige Oraclesprog, og som for at indgive det academiske og det menige Folk en høj Tanke om sin Lærdom bringer nye Efterforskninger, Stridigheder og Taskenspillerkunster til Torvs, tager i Høresalen svarligt paa Veje imod dem, der ere af en anden Mening, og raaber til han bliver hæst, behandler de guddommelige Hemmeligheder som om de vare kendte og udforskede af ham, af ham alene, soleklart af ham alene; uforsonlig, i Fald han i ringeste Maade er blevet fortørnet, og næsten aldrig god undtagen paa Lærestolen, ja end ikke dér, saasom han har to Sæt af Meninger ligesom af Klæder: et til at bruge hjemme og et til at bruge paa Lærestolen. Og for at du, tvært imod hvad du tænker, kan forstaa, hvor meget større Kraft til at overbevise der findes i den fromme Enfoldighed end i Lærdom og Veltalenhed, saa hør, kære Ven, en Historie, som ikke er ukendt for nogen lidt beæst Mand, og som de gamle Kirkefædre have efterladt os skreven saalunde som følger^{b)}: »Til Kirkemodet i Nicæa var en stor Mængde Mennesker kommet sammen. Iblandt disse var ogsaa en i sine egne Øjne skarpsindig Philosophus. Han disputerede i mange Menneskers Selskab ud fra philosophiske Principier imod den christelige Tro med nogle Biskopper (udenfor Kirkemodet), og disse vare ej i Stand

til at tømme ham; thi naar de disputerede philosophisk med Philosophen, fandt denne altid paa Udflugter, ved hvilke han smuttede fra dem. Der kommer da tilstede en Christi Bekender, saare gammel og enfoldig, som aldeles intet vidste af dialectiske Spidsfindigheder, men ikke desmindre ej bar Betænkende om at disputere med hin Philosopho. Han angreb Sophisten med en ny Disputere-Maade og sagde til ham: *I JESU CHRISTI Navn, hør du Philosoph hvad der er Sandhed*, og straks fremsagde han det Apostoliske Symbols Hovedsum og spurgte Philosophen: *Troer du dette, Philosoph?* Hvertil Philosophen svarede: *Ja, jeg troer*, og tilstod sig saalunde at være overvunden af hin gamle Mand, samt tilraadede de andre Mænd af hans Bestilling ligeledes at antage de Christnes Gudsdyrkelse. Siden blev Philosophen adspurgt, hvorfor han ej havde kunnet overbevises af Biskopperne, og svarede: *Saalønge hine forhandlede med mig i Ord, satte jeg Ord op imod Ord; men af denne gamle Mands Mund udgik en Kraft, hvilken jeg ej kunde imodstaa.* — Saaledes plejer nemlig GUD at tale ud af de Uskyldiges Mund, som vor *Seneca*¹⁾ skal have sagt til *Neronem* om Apostelen *Paulo*. Saalunde behagede det GUD *formedelst en Prædikens Daarskab at gøre dem salige, som tro, som samme Apostel siger i sit første Brev til de Corinthier* I, 21 ff. — Dernæst højagter du vel *Philosophien?* Men jeg priser sandelig dig, der regner Ærlighed for det højeste borgerlige Gode, og dyrker GUDS Visdom i hans Forsyn, og Forsynet i hans Visdom,

som en langt ypperligere Philosoph end hin taalbelige Betragter af Naturen, som dyrker den ligesom en Guddom, og som finder Fornøjelse i gækkelige Spidsfindigheder, *Regler, Ideer, Sophismer*, er ingen til Gavn, sig selv til Besvær, uforstaaelig for andre. Betænk, kære, hvad Magt der ligger dig paa at vide, *hvornaar en Døende dør? Naar han allerede er i Døden, eller imedens han endnu er i Live? Eller, hvornaar den, der rejser sig, rejser sig op? Naar han allerede staar op, eller imedens han endnu sidder? Bar dig for at le, eller rettere: brist i Latter*²⁾. — Hvis du tager *Lovkyndigheden* i Betragtning, saa er du alene mig mere værd end hundrede *Protagoræ*³⁾. Disse bruge nemlig deres Veltalenhed og Kunst som et Vaaben ikke saa meget til Forsvar som til at gøre Fortræd med; disse lære mig at *kives* i den Maade som Grammatikerne kalde *Infinitivum*⁴⁾; du derimod er en saa meget fortræffeligere Jurist, som du omhyggeligt sørger for, at du ikke udæsker til nogen Overtrædelse eller paatager dig nogen Retssag, paa det at du ikke enten skal tage din Tilflugt til Justiniani Autoritet eller lade Tingstudens skadelige Tunge fortære din Formue. Jeg foredrager sandelig uveftalende Fornuft for bedragerisk Talekunst; jeg foredrager en fredelig eller fredsmæglende Mand for en Commissarius eller Rhetor, der er udlært i *Uforskommenhedens Skole*, som de gamle have kaldt den⁵⁾. — *Løgen* har du ingen Aarsag til at misunde uden naar han har Heldet med sig. Vi ere alle Læger, ligesom fordem *Ægypterne*⁶⁾. Ydermere have de gamle For-

fattere indskrevet *Løgekunsten* i de trælagtige og ingenlunde frie Kunsters Tal. — Kort sagt, hvis du forstod Græsk, velagtbare Mand, saa vilde du blive beilært om, at de Lærdes Værdi er langt ringere end efter din Mening, af en Skribent, som hedder *Sextus Empiricus*, i de Bøger, som han har sammenskrevet mod *Grammatikerne, Rhetorerne, Matematikerne, Astrologerne, Philosopherne, de Naturkyndige* og andre saadanne Læremestre⁹¹. Men tro dog ikke, at jeg holder selve disse Kunster i liden Agt og Ære, fordi jeg gør lidet af den ene og den anden af Kunstnerne. Jeg ønsker sandelig ikke Philosophien udsløttet, Veltalenheden fordærvet, Rhetorerne ryddede af Vejen, de Lovkyndige enten landsforviste eller ihjelslagne, hvilket forud var deres Skæbne under Kejser *Maximiano*⁹²; GUD bevare mig mit Sind fra sligt! Jeg er sandelig ikke den, der foredrager den gemene Almues Uvidenhed for honnet og ærbar Lærdom; intet mindre! Dog, naar jeg lovpriser *den gemene Mands Fortrin i Fornuft*, saa bebrejder jeg tillige stiltiende de Lærde deres Ubestandighed og ærgerrige Usamdrægtighed; og naar jeg hører dem, nikker jeg med Hovedet op og ned aldeles som de der sidde og sove, naar Sindet i døsig Ro beskæftiges med visse unyttige eller hæslige Drømmebilleder af Ting eller Ord. Ydermere lægger jeg ogsaa i Løndom de fleste Lærde den Skarnagtighed til Last, som de have tilfælles med den gemene og laveste Almue, og for alle disse, samlede tilhobe paa ét Sted, foredrager jeg langt med al Ære dig alene, kære Ven,

dig, en Mand af retsindigt Exempel, dig, en virkelig nyttig Borger for Landet. Thi jeg vil hellere have den raa Malm eller det uforarbejdede, men rene og lutrede Sølv end det falske Guld, om det end er nok saa kunstfærdigt gravéret og prydet med den pynteligste Skrift. Jeg afskyer det Menneske, som studerer, hvis ikke han stræber at høste den Frugt af Studeringerne, at han i Beskedenhed, Tugt og Ærbarhed overgaar Matrosen, Soldaten, Kokken og Kudsken ligesaa meget, som de frie Kunster overgaa de ringe og haandværksmæssige. Dette er Lærdommens Sjæl, dette er det i Sandhed ypperlige Kendetegn paa en lærd Mand, men ikke Titelen, ikke Doctorringen eller Doctorhatten, ikke Kappen. Bliv du imidlertid lykkelig ved din Dyd og tag til deri, hvilken baade Naturen og Fornuften tilraade, billige og lovprise; far ikkun fort med at efterfølge dig selv, og tro mig paa mit Ord, at du ingenlunde har andre Undervisninger af Philosopherne behov til et lykkeligt Liv. Bevar din gamle Bestandighed i smuk Gavnildhed mod de Fattige, i elskelig Trofasthed mod dine Venner, i liflig Kærlighed til GUD og Næsten: du vil da være mig en levende Historiebog, et helt Bibliotheque, der er mig dyrebare og ærværdigere end alle Bind i hele min Bogsamling⁹³. «